

Уилям Питър Блати

ЗАКЛИНАТЕЛЯТ
РАЗШИРЕНО И РЕВИЗИРАНО ИЗДАНИЕ

София, 2012

Преводът е направен по изданието:

William Peter Blatty

THE EXORCIST: 40th Anniversary Edition

Всички права запазени. Нито една част от тази книга не може да бъде размножавана или предавана по какъвто и да било начин без изричното съгласие на „Изток-Запад“.

© 1971, 2011 by William Peter Blatty.
By arrangement with the Author.
All rights reserved.

© Любомир Николов, превод, 2012
© Издателство „Изток-Запад“, 2012

ISBN 978-619-152-059-6

УИЛЯМ ПИТЪР БЛАТИ

ЗАКЛИНАТЕЛЯТ

РАЗШИРЕНО И РЕВИЗИРАНО ИЗДАНИЕ

Превод от английски
Любомир Николов

От преводача

Неведнъж ме питаха: защо „Заклинателят“? Защо не „Екзорсистът“, както е оригиналното заглавие?

Ако ставаше дума за нова книга – точно така бих постъпил. Още повече, че екзорсизмът не е просто заклинание, а сложен църковен ритуал за прокуждане на злите духове. „Екзорсистът“ би било най-точно.

Но книгата е позната отдавна на българския читател и не исках да създавам впечатлението, че става дума за нещо ново. Онзи, който посегне към книгата, трябва да знае, че става дума за творба, създадена преди четири десетилетия и потресла целия свят със своя свиреп драматизъм.

И все пак... онова, което казах по-горе, не е съвсем точно. Защото въпреки огромния успех на книгата, авторът Уилям Питър Блати е поискал за юбилея да предложи едно обновенно и обогатено издание, което ще изненада и онези, които са чели предишното. Образите в „Заклинателят“ днес са много по-ярки, постъпките им – много по-логични и разбираеми, а ужасът – по-остър от когато и да било.

Впрочем за ужаса. *Mea culpa*, както би казал някой от благочестивите йезуити в книгата. Признавам, че не бях чел „Заклинателят“. Както навярно се е случвало на мнозина от вас, отблъсна ме тъкмо една от причините за блестящия успех на романа – неговата репутация, обвита в сензационност, страх и напрежение. Тъкмо затова безкрайно се изненадах, когато започнах да го чета.

Да, в много отношения „Заклинателят“ е вледеняващо четиво, застанало наравно с шедьоврите на такива класици на ужаса като Х. Ф. Лъвкрафт, лорд Дънсани и Стивън Кинг. Но е и много повече – жива, пълноценна литература за доброто и злото, за човешкия дълг, за съмненията, вярата и саможерт-

вата. Прелиствайки забързано страница подир страница, аз обикнах и отчаяната майка Крис Макнийл, и шегобиеца отец Дайър, и трогателно досадния детектив Киндерман... но истински се възхитих от мъжествения свещеник Деймиън Карас – измъчван от колебания, с разклатена вяра, но готов да заложи на карта живота и душата си, за да спаси едно дете. Истински душевен пастир и истински човек, за когото би могло да се каже:

*Добрият човек не оставя следа
с руини и кръв по земята.
Оставя ни песен, и хляб, и вода,
която да пият сърцата.*

Повече от това едва ли бих могъл да добавя. Ще го добави самата книга за онези от вас, които я разлистват за пръв път, както и за онези, които ще преоткрият с удоволствие новото ѝ богатство.

Любомир Николов-Нарви

На Джули

*А когато излезе [Иисус] на брега, срещна Го от града
някой си човек, който от много години имаше бесове...
понеже от дълго време го мъчеше; тъй че го вързваха с
вериги и окови... но той разкъсваше оковите...*

Иисус го попита и рече: как ти е името?

Той каза: легион.

Евангелие от Лука, 8:27–30

ДЖЕЙМС ТОРЕЛО: *Закачиха Джаксън на оная кука за месо. Беше толкова тежък, че я изкриви. И вися там три дни, докато пукна.*

ФРАНК БУЧЕРИ (киска се): *Джаки, трябваше да го видиш. Като слон беше, а когато Джими го мушна с онзи електрически прът...*

ТОРЕЛО (развълнувано): *Мяташе се на куката, Джаки! Плиснахме го с вода, за да минава по-добре електричеството, и как закреця...*

ФБР, извадка от подслушан телефонен разговор на „Коза Ностра“ за убийството на Уилям Джаксън

Няма друго обяснение за някои от деянията на комунистите. Например свещеника, в чийто череп забиха осем гвоздеа... Или седемте момченца и техният учител. Когато нахълтали войниците, те се молели на Всевишния. Един войник измъкнал щика си и отрязал езика на учителя. Друг взел клечки за хранене и ги забил в ушите на седемте деца. Как да тълкуваме подобни случаи?

Доктор Том Дули

*Дахау.
Аушвиц.
Бухенвалд.*

Пролог

Северен Ирак...

Жаркото слънце изцеждаше едри капки пот от челото на стареца, но той обгръщаше с длани чашата горещ сладък чай, сякаш искаше да ги стопли. Не можеше да прогони тягостното предчувствие. То лепнеше по гърба му като студени мокри листа.

Разкопките бяха завършени. Могилата бе преровена слой подир слой, съдържанието ѝ – проучено, описано и изпратено: мъниста и медальони, гравирани плочки, фалически символи, каменни хавани, зацапани с охра, гледжосани грънци. Нищо изключително. Асирийска кутия за тоалетни принадлежности от слонова кост. И човек. По-точно човешки кости. Крехки останки от космическото страдание, които някога го караха да се пита дали материята не е самият Луцифер, дирещ пипнешком път да се завърне към Бога. Ала сега знаеше, че не е така. Ароматите на лакрица и тамаринд привличаха погледа му към маковите ниви по хълмовете; към равнините, обрасли с тръстика; към неравния каменист път, устремен главоломно към ужаса. На северозапад беше Мосул; на изток – Ербил. На юг – Багдад, Киркук и огнената пещ на Небухаднезар.

Той раздвижи крака под масата пред самотната крайпътна чайхана и се вгледа в зелените петна от трева по обувките и омачканите бежови панталони. Отпи от чая. Разкопките бяха приключили. Какво започваше? Той внимателно разчисти мисълта като току-що извлечена от пръстта находка, но не успя да я проясни.

Откъм чайханата някой изхъхри – съсухреният собственик се тътреше към него, вдигайки облачета

прах с руските си обувки, които носеше подпетени като чехли.

– *Каман чай, чауага?*¹

Мъжът в бежово поклати глава, гледайки напуканите обувки без връзки, гъсто облепени с остатъци от житейските мъки. Градивният елемент на Вселената, лениво помисли той, материята; и все пак в крайна сметка някак стигаме до духа. За него духът и обувките бяха само аспекти на нещо по-дълбоко, нещо първично и напълно различно.

Сянката се измести. Кюрдът чакаше търпеливо като стар дълг. Старецът в бежово вдигна поглед към влажните му бележникави очи, чиито ириса сякаш бяха покрити с ципа от яйчена черупка. Глаукома. Някога не би могъл да хареса този човек. Той извади портфейла си и бавно затърси монета сред оръфаното и смачкано съдържание: няколко динара; иракска шофьорска книжка; избеляло пластмасово католическо календарче отпреди дванайсет години. На обратната страна имаше надпис: КАКВОТО ДАВАМЕ НА БЕДНИТЕ, ТОВА ОТНАСЯМЕ В ГРОБА. Той плати чая, оставяйки петдесет фила бакшиш върху напуканата маса с цвят на печал.

Тръгна към джипа си. Звънкото щракане на ключа в стартера проряза тишината. Старецът застина за миг и унесено се загледа напред. В далечината, обгърнат от мараня и сякаш увиснал като остров в небето, се извисяваше хълмовият град Ербил, чиито плоски покриви се рееха сред облаците като порутена, кална благословия.

Хладните листа полепнаха още по-плътно по гърба му.

Нещо чакаше.

– *Аллах маак, чауага.*²

Прогнили зъби. Широко усмихнат, кюрдът му махна за сбогом. Човекът в бежово подири топлина в дъното на душата си и намери сили да отвърне на жеста с измъчена усмивка. Но щом обърна глава, усмивката му изгасна. Той включи двигателя, рязко направи обратен завой и пое към Мосул. Докато джипът набираше скорост, кюрдът стоеше, гледаше го и сърцето му се свиваше от странното чувство, че е загубил нещо. Какво

¹ Още чай, момче?

² Аллах да е с теб, момче.

бе изчезнало? Какво бе усещал в присъствието на непознатия? Нещо като безопасност, припомни си той; чувство за закрила и дълбоко удовлетворение. Сега това чувство се смаляваше в далечината заедно с чезнещия джип. Обзе го странна самота.

Към шест часа и десет минути прецизната инвентаризация бе завършена. Музейният отговорник по старините в Мосул, стар арабин с провиснали бузи, грижливо дописваше последния ред в дневника върху бюрото си. Докато потапяше писалката в мастилницата, той спря за момент и вдигна очи към своя приятел. Човекът в бежово изглеждаше унесен в мисли. Стоеше до масата с ръце в джобовете и гледаше надолу, сякаш се вслушваше в сухия шепот на миналото. Заинтригуван, служителят продължи да го гледа още няколко секунди, после пак се наведе над дневника и довърши последната дума със ситен и енергичен почерк. Накрая въздъхна, остави писалката и погледна часовника. Влакът за Багдад потегляше в осем. Той подсуши с попивателна страницата и предложи чай.

Взирайки се в нещо на масата, човекът в бежово поклати глава. Арабинът го наблюдаваше със смътна тревога. Какво се носеше из въздуха? Имаше нещо... Той стана, пристъпи по-близо и усети как по шията му плъзнаха леки тръпки, когато неговият приятел най-сетне се раздвижи, вдигна амулета и замислено го повъртя в ръката си. Амулетът изобразяваше главата на демона Пазузу, повелител на югозападния вятър, изработена от зелен камък. Този демон властваше над болестите и недъзите. Главата му беше продупчена. Някога собственикът на амулета го бе носил за защита от заболяване.

– Зло против злото – въздъхна служителят, като си вееше лениво с някакво френско научно списание, върху чиято корица тъмнееше мазен отпечатък от палец.

Приятелят му не помръдна; не отговори. Служителят приведе глава настрани.

– Станало ли е нещо? – попита той.

Никакъв отговор.

– Отче Мерин?

Човекът в бежово, сякаш не чуваше, унесен в мисли за амулета, последната му находка. След малко го остави и вдигна въпросителен поглед към арабина. Беше ли казал нещо?

– Не, отче, нищо.

Двамата се сбогуваха тихо.

Уилям

Пред вратата пазителят на музея хвана ръката на

П. Блати

стареца и я стисна.

– Сърцето ми копнее да не си тръгвате.

Приятелят му отговори все тъй тихо, сякаш спокойно пи-
еха чай: че е дошло времето, че има да свърши нещо.

– Не, не, не! Имах предвид да не се прибирате у дома!

Човекът в бежово се вгледа в мъничкото късче варен на-
хут, залепнало край устните на стария арабин; ала очите му
бяха другаде.

– У дома – повтори той.

В думата прозвуча безвъзвратност.

– В Щатите – добави арабинът и веднага се зачуди защо.

Човекът в бежово надникна в мрака на приятелската тре-
вога. От самото начало харесваше този човек.

– Сбогом – прошепна той. После бързо се завъртя и пре-
крачи в прииждащия уличен мрак, за да започне дългия път
към дома, без сам да знае кога ще пристигне.

– Ще се видим догодина! – подвикна след него служителят
от прага.

Но човекът в бежово не се озърна. Арабинът се загледа как
той пресече косо улицата и едва не се блъсна в един забързан
кабриолет. Лицето на дебелия арабка в кабриолета тънеше
в сянка зад черното фередже, което я обгръщаше като саван.
Навярно бързаше за някаква среща.

След малко приятелят му изчезна от поглед.

Човекът в бежово крачеше като притеглян от невидим маг-
нит. Отгърсвайки града от плещите си, той стигна до покрай-
нините, прекоси река Тигър с бърза крачка, но когато наближи
руините, вече вървеше бавно, защото с всяка стъпка обзелото
го предчувствие придобиваше все по-плътна, по-страховита
форма.

Но трябваше да знае. Трябваше да се подготви.

Вехтата дъска, прехвърлена вместо мост над калния поток
Хоср, изскърца под тежестта му. И ето че вече стоеше на хъл-
ма, където някога е сияела с петнайсетте си порти Ниневия,
страховитото гнездо на асирийските орди. Сега градът се раз-
стилаше сред окървавения прах на сетната си участ. И все пак
го имаше, из въздуха все още се носеше тягостното присъст-
вие на Онзи, който смущаваше сънищата му.

Човекът в бежово бродеше из руините. Храмът на Набу. Храмът на Ищар. Диреше тръпки из въздуха. Край двореца на Ашурбанипал той спря и вдигна очи към огромната варовикова статуя, оставена на обекта. Назъбени криле, ноктести лапи. Издут, къс, дебел пенис и уста, разтегната в дива усмивка. Демонът Пазузу.

Изведнъж го побиха тръпки.

Главата му клюмна.

Знаеше.

То идваше.

Вгледа се в прашните камъни и гъстеещия здрач. Слънчевият диск започваше да чезне отвъд ръба на света и той чу глухия лай на глутниците бездомни кучета, скитащи из покрайнините на града. Старецът размота навитите ръкави на ризата си и ги закопча. Откъм югозапад появя мразовит вятър.

Човекът в бежово забърза към Мосул, където го чакаше влакът, а около сърцето му тегнеше ледената броня на убеждението, че скоро ще бъде подгонен от един стар враг, чието лице никога не бе виждал.

Но знаеше името му.

Част първа
Началото

1

Както краткият и обречен блясък на избухващи слънца прониква смътно за миг в очите на слепите, така и началото на ужаса мина почти незабелязано; всъщност сред последвалото безумие то бе забравено и може би нямаше никаква връзка с ужаса. Трудно беше да се прецени.

Къщата се даваше под наем. Мрачна. Масивна. Тухлена сграда в колониален стил с обвити от бръшлян стени в джорджтаунската част на Вашингтон. Отсреща беше студентското градче на Джорджтаунския университет; отзад стръмен склон слизаше към оживената улица М, а отвъд нея се лееха водите на река Потомак.

Рано сутринта на първи април в къщата беше тихо. Изтегната в леглото, Крис Макнийл преглеждаше репликите си за утрешния снимачен ден. Дъщеря ѝ Ригън спеше в края на коридора; а на долния етаж, в стаичката до килера, спяха старите икономи Уили и Карл. Някъде към дванайсет и двамайсет и пет Крис вдигна очи от текста и се навъси озадачено. Нещо потропваше. Странен звук. Приглушен. Дълбок. Ритмичен и подреден. Сякаш покойник предаваше нещо с извънземен код.

Странно.

Тя се вслуша за миг, после опита да прогони звука от мислите си, но той не спря, пречеше ѝ да се съсредоточи. Крис ядосано захвърли сценария на леглото.

Боже, това ме побърква!

Тя стана да види какъв е този шум.

Излезе в коридора и се огледа. Изглеждаше, че потропването идва от стаята на Ригън.

Какво прави тя?

Запристъпва по коридора и тракането изведнъж се засили, стана много по-бързо, но когато отвори вратата и влезе в стаята, звукът рязко спря.

Какво става, по дяволите?

Хубавата ѝ единайсетгодишна дъщеря спеше, прегърнала здраво голямата плюшена панда с кръгли очи. Играчката беше раздърпана, избеляла от дълги години прегръдки, милувки и топли, влажни целувки.

Крис тихо пристъпи до леглото, наведе се и прошепна:

– Ригс? Будна ли си?

Равномерно дишане. Тежко. Дълбоко.

Крис се озърна из стаята. Бледата светлина откъм коридора хвърляше мътни отблясъци по рисунките и скулптурите на Ригън, по още плюшени играчки.

Добре, Ригс. Старата ти майчица се довлече. Хайде, кажи го! Кажи: „Първоаприлска шега!“

И все пак Крис отлично знаеше, че подобни шеги не са в неин стил. Детето беше срамежливо и плахо. Тогава кой беше шегаджията? Дали в просъница не си бе въобразила, че чува ритъм в бученето на водопровода или отоплителните тръби? Веднъж в планините на Бутан бе гледала няколко часа един клекнал будистки монах, унесен в медитация. Накрая ѝ се стори, че го вижда да се издига във въздуха, макар че когато разказваше за случката, тя винаги добавяше: „Вероятно.“ Може би и сега умът ѝ, този неуморен творец на илюзии, бе разкрасил елементарното шумолене.

Глупости! Чух го!

Изведнъж тя стрелна бърз поглед към тавана.

Аха! Тихо драскане!

Плъхове на тавана, за Бога! Плъхове!

Тя въздъхна. *Ето какво било. Дълги опашки. Троп-троп-троп.* Обзе я странно облекчение. И тогава забеляза студа. Стаята беше ледено студена.

Крис пристъпи до прозореца и го провери. Беше затворен. Докосна радиатора. Горещ.

Ама че работа.

Озадачена, тя се върна до леглото и докосна бузата на Ригън. Беше гладка и леко влажна.

Сигурно се разболявам!

Крис се вгледа в чипото носле и луничавото личице на дъщеря си, после обзета от внезапен импулс се приведе и я целуна по бузата.

– Много те обичам – прошепна тя.

Върна се в стаята си и отново зачете сценария.

За известно време успя да поработи. Филмът беше музикална комедия, римейк на „Господин Смит отива във Вашингтон“. Беше добавена допълнителна сюжетна линия, свързана със студентските бунтове. Крис играеше преподавателка по психология, застанала на страната на бунтовниците. И ненавиждаше ролята. *Тази сцена е пълен отврат, помисли си тя. Тъпа е!* Нейният ум никога не приемаше лозунгите за истина и като любопитна сврака кълвеше неморно празните приказки, докато успееше да измъкне на бял свят скритите факти. Точно затова каузата на бунтовниците ѝ се струваше пълна безсмислица. *Но защо, запита се тя. Пропастта между поколенията? Глупости, та аз съм на трийсет и две. Просто историята е тъпа, това е... пълен боклук! Не се впрягай. Само още една седмица.*

Бяха приключили със снимките в студио и оставаше само да заснемат няколко сцени в студентското градче на Джорджтаунския университет. Започваха утре.

Клепачите ѝ натежаваха. Налегна я дрямка. Тя прелисти и следващата страница се оказа странно орфана. Това беше работа на английския режисьор Бърк Денингс. Когато го хванеха нервите, той откъсваше с треперещи ръце тънка ивица хартия от първата попаднала му страница на сценария и бавно я дъвчеше сантиметър по сантиметър докато устата му се напълнеше с топка влажна хартия.

Смахнатият Бърк, помисли си Крис.

Проза се и развеселено погледна сценария. Ръбовете на страниците изглеждаха изгризани. Спомни си за плъховете. *Тия ситни копелета определено имат чувство за ритъм,* помисли си тя. Утре сутрин щеше да заръча на Карл да сложи капани.

Пръстите ѝ омекнаха. Сценарият се изплъзна. Крис не се опита да го задържи. *Тъп е,* помисли си тя. *Тъп.* Пръстите ѝ пипнешком се добраха до ключа на лампата. *Готово.* Тя въздъхна и известно време лежа неподвижно, почти заспала; после лениво изрита завивката на страни.

Горещо е! Адски горещо! Пак се сети за озадачаващия студ в стаята на Ригън и в ума ѝ изплува спомен как работеше над един филм с Едуард Дж. Робинсън, легендарната звезда на гангстерските филми от 40-те години. Тогава се чудеше защо при всяка съвместна сцена трепери от студ, докато накрая

осъзна, че лукавият ветеран вечно застава между нея и проекторите. По устните ѝ плъзна развеселена усмивка и докато отвън росата полепваше по прозоречните стъкла, Крис заспа. И засънува смъртта с потресаващи подробности – сякаш светът за пръв път чуваше що е смърт. Нещо звънеше, тя се задъхваше, топеше се, потъваше в пустота и умът ѝ повтаряше: Няма да ме има, ще умра, вече никога, никога няма да ме има, о, татко, не им позволявай, не им давай да го направят, не давай да се превърна завинаги в нищо, да се разтопя, да се разпадна, и този звън, звън...

Телефонът!

Крис подскочи с разтуптяно сърце и посегна към телефона, а в стомаха ѝ царуваше пустота, безтегловност и телефонът продължаваше да звъни.

Вдигна слушалката. Обаждаше се асистент-режисьорът.

– В гримьорната точно в шест, нали, скъпа?

– Добре.

– Как се чувстваш?

– Все едно току-що съм си легнала.

Той се засмя.

– До утре.

– Да, добре.

Крис затвори телефона и поседя неподвижно, размишлявайки над съня. Сън ли? По-скоро размисли в полусън. Такава невероятна яснота! Поглед към гроба. Небитие. Безвъзвратност. Не можеше да си го представи.

Господи, не може да бъде!

Тя унило наведе глава.

За съжаление може.

Мина в банята, наметна халата и бързо изтича надолу по старите чамови стъпала към кухнята, към живота и цвърчащия в тигана бекон.

– А, добро утро, госпожо Макнийл!

Престарялата Уили изцеждаше портокалов сок. Имаше сини кръгове под очите. Едва доловим акцент. Швейцарски. Като на Карл. Икономката избърса ръцете си с книжна кърпа и тръгна към печката.

– Остави на мен, Уили.

Наблюдателната Крис бе забелязала умората по лицето на икономката. Уили изпъшка и пак се обърна към

мивката, а Крис си наля кафе и седна в нишата за закуска.

Погледна чинията си и се усмихна разнежено, като видя на белия фон една алена роза. *Ригън. Моето ангелче.*

Често се случваше, когато Крис има сутрешни снимки, Ригън тихичко да става от леглото, да слиза в кухнята, за да сложи цвете върху празната чиния на майка си, и след това пак да се връща в спалнята. Тази сутрин Крис печално поклати глава като си спомни, че някога мислеше да я нарече Гонерила. *Да бе. Голямо попадение. Да сме подготвени за най-лошото.* Крис леко се усмихна на спомена. Отпи от кафето и когато отново погледна към розата, по лицето ѝ за миг се изписа скръб, а големите ѝ зелени очи изведнъж станаха печални като очите на бездомно сираче. Беше си припомнила едно друго цвете. Сина си Джейми. Той почина отдавна, едва тригодишен, когато Крис беше съвсем младо и неизвестно момиче от кулисите на Бродуей. Тогава си обеща, че вече никому няма да се посвети тъй всеотдайно, както на Джейми и на баща му, Хауърд Макнийл. Докато споменът за снощния сън се смесваше с изпаренията на горещото черно кафе, тя откъсна поглед от розата и прогони мрачните мисли. Уили се приближи и сложи пред нея чаша сок.

Крис се сети за плъховете.

– Къде е Карл?

– Тук съм, госпожо!

Карл бе изникнал неусетно от една врата до килера. Изглеждаше както винаги достолепен и в същото време почти телен. Беше се порязал при бръсненето и на брадата му се белееше малко парченце от книжна кърпичка.

– Какво ще обичате?

Той застана до масата – висок и мускулист, с блестящи очи, орлов нос и гола глава. Абсолютно плешив.

– Хей, Карл, имаме плъхове на тавана. Май ще трябва да купиш капани.

– Плъхове ли?

– Точно това казах.

– Но таванът е чист.

– Добре де, значи имаме *чисти* плъхове.

– Няма плъхове.

– Карл, аз ги чух снощи.

– Може да е било от водопроводните тръби – опита се да спори Карл, – или пък дюшемето е пукало.

– А може да са били *плъхове*! Ако обичаш, недей да спо-риш, ами вземи да купиш тия проклети капани.

Карл бързо се завъртя.

– Да, госпожо. Веднага отивам!

– Не *сега*, Карл! Всички магазини са затворени!

– Затворени са – подвикна след него и Уили.

Но той вече беше изчезнал.

Крис и Уили се спогледаха, после икономката поклати гла-ва и пак се зае с бекона. Крис отпи от кафето. *Странно. Странен човек*, помисли си тя. Също като Уили трудолюбив, много предан, много дискретен. И все пак нещо в него ѝ вдъхваше лека тревога. Какво? Едва доловимото високомерно излъчва-не? Не. Нещо друго. Но не можеше да го определи. Икономите работеха при нея вече почти шест години, но Карл си остава-ше маска – говорещ, дишащ и напълно загадъчен йероглиф, тичащ по поръчки с дългите си крака. Зад маската обаче се криеше още нещо, понякога Крис имаше чувството, че чува как там тиктака някакъв тайнствен механизъм.

Външната врата изскърца, след това се захлопна.

– Затворени са – промърмори Уили.

Крис хапна малко бекон, после се качи в стаята си и обле-че пуловер и пола. Застана пред огледалото и се вгледа при-дирчиво в късата си червена коса, която изглеждаше вечно разчорлена; в съзвездието от лунички по грижливо изमितо-то лице; после изкриви очи, ухили се идиотски и заговори на отражението: *О, здрасти, хубава млада съседке! Може ли да поговоря с мъжа ти? С любовника ти? Със сводника ти? О, значи сводникът ти е тръгнал да проси? Клетникът!* Тя се изплези на отражението. После посърна. *Боже, ама че живот!* Взе кутията за перуки, слезе долу и прекрачи навън към све-жата улица, оградена с дървета.

За момент спря предкъщата, вдъхна дълбоко чистия утринен въздух и се вслуша в приглушените всекидневни звуци на пробудения живот. Хвърли печален погледна надясно, където стръм-ни каменни стъпала слизаха към далечната улица М, а малко по-нататък се извисяваха причудливите старинни кули и среди-земноморският керемиден покрив на най-старата сграда на Джорджтаунския университет. *Странно. Странен квартал*, помисли си тя. *Дявол да го вземе, защо пък да не остана? Да купя къщата. Да заживея тук.*

От далечината долетя тежкият камбанен звук на часовника в университетското градче. Меланхоличният отзвук тръпнеше по тинестите води на реката и се процеждаше право в умореното сърце на актрисата. Тя тръгна към работата си, към суматохата и бутафорната имитация на старини.

Щом влезе през главната порта на студентското градче, депресията ѝ поотслабна, после почти изчезна, когато зърна редицата каравани-гримьорни по алеята близо до южната ограда; а към осем часа, със започването на първите снимки, вече беше почти напълно във форма и почна да спори за сценария.

– Хей! Бърк! Погледни тая глупост, ако обичаш!

– О, ти си имала и сценарий! Колко мило!

Режисьорът Бърк Денингс – спретнат, приказно строен и с лукаво намигащо ляво око – сърчно откъсна с потрепващи пръсти тънка хартиена ивица от нейния сценарий и се изкиска.

– Ето че си намерих и нещо за дъвчене.

Двамата стояха на площадката пред административната сграда на университета сред гълпа актьори, статисти и хора от техническия екип. Тук-там по моравата се мяркаха любопитни зрители, предимно от Йезуитския факултет. Отегченият оператор разгърна вестник, а Денингс лапна хартията и пак се изкиска. Още от сутринта лъхаше на джин.

– О, да, *страшно* се радвам, че са ти дали сценарий.

Този изящен, деликатен и застаряващ мъж говореше с тъй чаровен и изискан британски акцент, че от устата му дори и най-грубите ругатни звучаха изтънчено, а когато той пиеше, винаги изглеждаше готов да избухне в неудържим смях.

– А сега кажи, скъпа. Какво има? Какво те тормози?

Във въпросния епизод деканът на въображаемия факултет от сценария трябваше да говори пред група студенти в опит да предотврати седяща стачка. После Крис трябваше да изтича нагоре по стъпалата към площадката, да грабне мегафона от ръцете на декана и да посочи към административната сграда с вик: „Да срутим това!“

– Няма никакъв смисъл – каза Крис.

– За мен е напълно ясно – излъга Денингс.

– Тъй ли? Е, обясни ми го тогава, мъдрецо. От какъв зор ще срутват сградата? Защо? Каква ти е идеята?

- Будакаш ли ме?
- Не, питам защо.
- Защото я има, мила моя.
- В сценария ли?
- Не, тук, *пред нас*.
- Стига, Бърк, това просто не е в неин стил. Изобщо не е в характера ѝ. Не би го направила.
- Като нищо ще го направи.
- Не, няма.
- Да викнем ли сценариста? Мисля, че е в Париж!
- Укрива ли се?
- Чука се!

Той подметна думата с безупречно произношение и лисиците му очи проблеснаха върху бледото лице, докато сквернословието се издигаше към готическите камбанарии. Крис избухна в смях и се хвана за раменете му, за да не падне.

- О, Бърк, ти си невъзможен, по дяволите!
- Да – отвърна той със скромността на монарх, потвърждаващ, че три пъти е отхвърлял короната. – И сега какво ще правим със сценария?

Крис не го чу. Озърташе се притеснено към един йезуит на около четирийсет години в тълпата зрители, за да види дали е чул неприличната дума. Човекът имаше мургаво, загрубяло лице. Като на боксьор. Очите му бяха печални и скръбни, но срещнаха нейния поглед с успокояваща топлина. Той се усмихна и кимна. Беше чул. Погледна часовника си и се отдалечи.

- Попитах те дали да продължим с епизода.

Крис се обърна и го изгледа разсеяно.

- Ами да, Бърк. Хайде да го направим.
- Слава на Всевишния.
- Не, чакай!
- Мили Боже!

Тя възрази срещу структурата на епизода. Смяташе, че с репликата си достига върховната точка и напрежението спада, когато веднага след това нахълтва в сградата.

- Това не добавя нищо – заяви Крис. – Тъпо е.
- Да, скъпа, тъпо е – искрено потвърди Бърк. – Но монтажистът настоява да го направим, тъй че няма накъде. Разбираш ли?
- Не, не разбирам.

– Естествено, че не разбираш, скъпа, защото си абсолютно права. *Наистина* е тъпо. Виждаш ли, тъй като в следващата сцена – Денингс се изкиска – *Джед излиза* през същата тази врата, монтажистът е сигурен, че ще спечелим номинация, ако предишната сцена завърши с твоето *влизване*.

– Шегуваш ли се?

– О, съгласен съм с теб, скъпа. Идеята е просто безумно шантава. Но сега дай да снимаме, а аз ти гарантирам, че ще отрежа кадъра в окончателния вариант. С огромно удоволствие.

Крис се разсмя. И прие. Бърк се озърна към монтажиста, който имаше славата на избухлив егоист, склонен към безконечни спорове. Той разговаряше с оператора. Режисьорът въздъхна от облекчение.

Изчаквайки на моравата в подножието на стълбището, докато прожекторите загряваха, Крис видя как горе Денингс нахока някакъв нещастен техник и лицето му грейна самодоволно. Той сякаш се наслаждаваше на своята ексцентричност. Но Крис знаеше, че когато е подпийнал, може да избухне внезапно, а ако това се случеше по малките часове, имаше навика да звъни на влиятелни хора и да ги ругае с най-грозни думи заради въображаеми обиди. Тя помнеше един шеф на студио, чиято единствена вина бе, че на работно съвещание забеляза леко оръфаните маншети на ризата на Денингс. В резултат Денингс го събуди около три след полунощ и го нарече „похотлив шопар“, чийто баща, основателят на студиото, бил „най-вероятно смахнат“ и „непрестанно обарвал Джуди Гарланд“ при снимките на „Вълшебникът от Оз“. На следващия ден Денингс се преструваше, че не помни нищо и се усмихваше под мустак докато засегнатите описваха най-подробно какво е направил. Макар че ако му беше изгодно, веднага си спомняше всичко. Крис се усмихна и тръсна глава, като си го спомни как в пристъп на безумна пиянска ярост разгроми кабинета си в студиото, а по-късно, когато директорът на продукцията му върчи подробна сметка и снимки на щетите, той ги отхвърли като „явен фалшификат“, защото пораженията били „много-много по-страшни“. Крис не смяташе, че е алкохолик или дори безнадежден пияница; навярно пиеше и се държеше скандално защото очакваха това от него – просто поддържаше легендата.

Какво пък, помисли си тя, и това е безсмъртие.

Озърна се през рамо да погледне йезуита, който се бе усмихнал на ругатнята на Бърк. Човекът вървеше с клюмнала глава в далечината като самотен черен облак, търсец дъждовна буря. Крис не обичаше свещениците. Бяха толкова самоверени. Толкова непоклатими. И все пак този тук...

– Готова ли си, Крис?

– Напълно.

– Добре, пълна тишина! – подвикна асистент-режисьорът.

– Камера – нареди Бърк.

– Работи!

– Снимаме!

Крис изтича нагоре по стъпалата. Статистите я посрещнаха с приветствени викове, а Денингс я гледаше и се питаше какво си е наумила. Прекалено бързо бе отстъпила в спора. Той хвърли многозначителен поглед на отговорника по диалога, който тутакси дотърча и му връчи разгърнат сценарий като престарял църковен послушник, подаващ на требника на своя свещеник за тържествена литургия.

Снимаха само когато слънцето се показваше иззад облаците, но към четири небето окончателно притъмня.

– Бърк, светлината пада – отбеляза тревожно асистент-режисьорът.

– Да, тия шибани облаци плъзнаха по целия свят.

По нареждане на Денингс асистент-режисьорът разпусна екипа до следващия ден.

Крис вървеше към къщи, гледаше тротоара и се чувстваше много изморена. На ъгъла на Трийсет и шеста и улица О тя спря да даде автограф на един стар италиански търговец, който я повика от вратата на своето магазинче. Крис се подписа върху книжен плик за покупки и добави „с най-сърдечни пожелания“. Докато чакаше да отминат колите преди да пресече улица N, тя се озърна диагонално към католическата църква с името на някакъв светия. Поддържаха я йезуитите. Беше чувала, че Джон Кенеди я посещавал и там се оженил за Джаки. Опита се да си го представи: Джон Кенеди сред църковни свещи и сбръчкани благочестиви старици; Джон Кенеди, привел глава за молитва. *Вярвам...* разведряване с руснаците; *вярвам, вярвам...* Аполо IV сред потракването на броелицата; *вярвам във възкресението и вечния живот...*

Да. Точно така беше.

По павираната улица изгромоли камион за бира. От каросерията долитаха изкусителни бълбукащи звуци.

Крис пресече на другия тротоар, продължи надолу по улица О и докато минаваше край гимназията „Света Троица“, изотзад я догони някакъв свещеник, бръкнал в джобовете на шуслековото си яке. Млад. Много напрегнат. Небръснат. Малко след като я задмина, той свърна надясно по тясна пресечка към двора зад църквата.

Заинтригувана, Крис спря на пресечката и го проследи с поглед.

Свещеникът вървеше към бяла дървена къщичка. Старата мрежеста врата изскърца и отвътре излезе друг свещеник. Той отривисто кимна на младежа и с наведена глава забърза към входа на църквата. Вратата на вилата пак изскърца и Крис видя трети свещеник. Приличаше... *Хей, та това е той! Да, същият, който се усмихна, когато Бърк каза „чука се“!* Само че сега изглеждаше много сериозен, когато безмълвно поздрави новодошлия и го прегърна през раменете с благ и някак бащински жест. После въведе младежа вътре и мрежестата врата се затвори с бавно, жалостиво скърцане.

Крис се загледа в обувките си. Беше озадачена. *Що за история?* Запита се дали йезуитите ходят на изповед.

От далечината долетя глух тътен на гръмотевица. Крис вдигна очи към небето. Щеше ли да завали?... възкресението и вечният живот...

Да. Да, разбира се. Другия вторник. В далечината изпраща мълния. Не ни се обаждай, малката, скъпа, ние ще ти се обадим.

Тя вдигна яката на шлифера и бавно продължи напред.

Надяваше се да завали.

След минута вече си бе у дома. Изтича до тоалетната. После влезе в кухнята.

– Привет, Крис, как мина денят?

До масата седеше красива блондинка на двайсет и няколко години. Шарън Спенсър. Свежа. От Орегон. През последните три години работеше като секретарка на Крис и наставничка на Ригън.

– О, обичайните щуротии. – Крис лениво пристъпи до масата и започна да преглежда пощата. – Има ли нещо вълнуващо?

– Искаш ли другата седмица да вечеряш в Белия дом?
– Де да знам, Марти; на теб какво ти се прави?
– Да се натъпча с шоколад до премаляване.
– Къде е Ригс?
– Долу в детската стая.
– Какво прави?
– Вае. Птица, струва ми се. За теб.
– Да, тъкмо птица ми трябва – промърмори Крис. Тя пристъпи до печката и си наля чаша горещо кафе. – Шегуваше ли се за вечерята?

– Не, разбира се – отвърна Шарън. – В четвъртък е.
– Много народ ли ще има?
– Не. Доколкото разбрах, само петима или шестима.
– Страхотно!

Стана ѝ приятно, но не беше особено изненадана. Всички жадуваха за компанията ѝ: шофьори, поети, професори, крале. Какво харесваха в нея? Жизнеността?

Крис седна до масата.

– Как мина урокът?

Шарън запали цигара и се намръщи.

– Пак имахме трудности с математиката.

– Сериозно? Чудна работа.

– Да, знам. Това ѝ е любимият предмет.

– Ами такава е днешната математика. Господи, аз не бих могла дори да си разваля дребни за автобуса, ако...

– Здравей, мамо!

Дъщеричката на Крис се втурна през вратата с разперени ръце към майка си. Две рижави опашки. Грейнало луничаво лице.

– Здравсти, малко чудовище. – Широко усмихната, Крис сграбчи детето в прегръдката си и млясна възторжено сочна-та розова бузката; не можеше да удържи бликналата си обич.
– Мммляс-мммляс-мммляс! – Още целувки. После тя се отдръпна, вгледа се в лицето на Ригън и попита: – Е, какво прави днес? Нещо вълнуващо?

– Е, разни работи.

– Какви работи? Хубави ли бяха?

– Чакай да си помисля. – Ригън опря колене в краката на майка си и леко се залюля напред-назад. – Ами... учих, разбира се.

– Аха...

– И рисувах.

– Какво рисува?

– Ами... цветя, нали знаеш. Маргаритки. Само че

розови. И после... а, да! Онзи *кон!* – Очите на Ригън внезапно се разшириха от вълнение. – Онзи човек имаше кон, нали разбираш, там, край реката. Вървахме, мамо, нали разбираш, и после дойде онзи кон, беше толкова *красив!* О, мамо, трябваше да го видиш, и човекът ми позволи да го яхна! *Наистина!* Е, само за минутка!

Крис намигна многозначително на Шарън.

– Същият ли? – попита тя и повдигна вежди.

Когато Крис се прехвърлиха за снимки във Вашингтон, русата секретарка, която бе станала буквално част от семейството, се настани при тях в стаята за гости на горния етаж. Но после се запозна с „конника“, който ползваше услугите на една близка конюшня и тогава Крис реши, че Шарън се нуждае от място за уединение. Нае ѝ апартамент в скъп хотел и настоя да плати сметката.

– Да, същият – усмихна се Шарън.

– Конят беше *сив!* – добави Ригън. – Мамо, не може ли да си вземем кон? Тоест, исках да кажа *може ли?*

– Ще видим, скъпа.

– Когато ще си имам кон?

– Ще видим. Е, къде е твоята птица?

При тия думи Ригън я изгледа с недоумение спря за миг, после се завъртя към Шарън и се усмихна широко, разкривайки шините върху зъбите си, но в усмивката имаше и плах упрек.

– Казаха си! – Тя отново се обърна към майка си и се изкиска. – Трябваше да е изненада.

– Искаш да кажеш...

– С дълга смешна човка, както я искаше!

– О, Ригс, толкова си мила. Може ли да я видя?

– Не, още не съм я оцветила. Кога ще вечеряме, мамо?

– Гладна ли си?

– *Умирам* от глад.

– Още не е станало пет. Кога обядвахте? – обърна се Крис към Шарън.

– О, някъде към дванайсет – отговори Шарън.

– А кога се прибират Уили и Карл?
Крис им беше дала свободен ден.
– Към седем, мисля – каза Шарън.
– Мамо, може ли да отидем на ресторант? – обади се умо-
лително Ригън. – Може ли?

Крис хвана ръката на дъщеря си, усмихна се нежно и я це-
луна.

– Бягай горе да се облечеш и тръгваме.

– Обичам те!

И Ригън изтича към стаята си.

– Скъпа, облечи си новата рокля! – извика след нея Крис.

– Искате ли ти се пак да си на единайсет? – попита замисле-
но Шарън.

– Знаем ли... – Крис отново започна да преглежда писмата.

– Със сегашния ум? И с всички спомени?

– Естествено.

– В никакъв случай.

– Помисли пак.

Крис остави писмата и взе една папка с прикрепен към ко-
рицата плик от нейния агент Едуард Джарис.

– Мисля, че бях им казала за известно време да не ми пра-
щат сценарии.

– Трябва да го прочетеш – каза Шарън.

– Тъй ли?

– Да, аз го прочетох тази сутрин.

– Добра вест?

– Според мен страхотна.

– И ще играя монахиня, която открива, че е лесбийка,
нали?

– Не, нищо няма да играеш.

– Я гледай ти! Значи киното *наистина* е тръгнало към до-
бро. Какви ги дрънкаш, Шарън? Защо ми се хилиш така?

– Искат да бъдеш режисьор – обясни плахо Шарън и пушна
облаче дим от цигарата си.

– *Какво?*

– Прочети писмото.

– О, Боже, Шар, ти се шегуваш!

Крис грабна писмото и очите жадно запрескачаха
от дума на дума: „... нов сценарий... триптих... студиото
иска сър Стивън Мур... приема ролята при условие...“

– Да режисирам неговите сцени!

Уилям

Крис размахна ръце и нададе дрезгав, писклив вик на

П. Блати

радост. После притисна писмото към гърдите си.

– О, Стив, ти си ангел! Не си забравил!

Една вечер по време на снимки в Африка двамата седяха подпийнали на сгъваеми столове и гледаха как денят чезне сред пурпур и злато. *„Скапана ни е работата, Стив! За актьора е пълен боклук“* „О, на мен ми допада.“ *„Боклук е! Знаеш ли къде е истината в нашия бизнес? В режисурата. Там правиш нещо свое, нещо, което ще живее след теб!“* „Ами направи го, скъпа! Направи го!“ *„Опитах, Стив. Опитах, но не ми дават.“* „Защо?“ *„Я стига! Знаеш защо – не вярват, че ще се справя.“* „Аз пък мисля, че можеш.“

Топла усмивка. Топли спомени. Милият Стив...

– Мамо, не мога да си намеря роклята! – извика Ригън откъм стълбищната площадка.

– Виж в гардероба – отговори Крис.

– Вече гледах там!

– Идвам след секунда! – подвикна Крис. Тя прелисти сценария, после изведнъж посърна и промърмори:

– Бас държа, че е някакъв боклук.

– О, не мисля, Крис! Не! Според мен наистина си заслужава!

– На теб ли да вярвам, дето разправяше, че в „Психо“ трябва да има смях зад кадър?

– Мамо!

– Идвам!... Тази вечер имаш ли среща, Шар?

– Да.

Крис махна с ръка към кореспонденцията.

– Тръгвай тогава. Другото ще прегледаме утре.

Шарън стана.

– Не, чакай – поправи се Крис. – Извинявай, трябва да пратиш едно писмо още днес.

– Добре.

Шарън взе бележника си.

– Ма-а-мооо! – долетя отгоре нетърпелив вой.

Крис се изправи с въздишка.

– Изчакай минутка. – Тя тръгна към вратата, но спря като видя, че Шарън поглежда часовника си. – Какво има?

– Ами, Крис... време ми е за медитация.

Крис я изгледа с дружелюбна насмешка. През последните шест месеца бе видяла как секретарката ѝ се преобразява в „търсач на безметежност“. Започна от самохипноза в Лос Анджелис, после премина към будистки песнопения. Откакто преди няколко седмици Шарън се настани в горната спалня, из къщата се разнесоха аромати на горящи молитвени пръчици и безжизнено монотонни напеви *Нам мъохо ренге къо* („Разбираш ли, Крис, само повтаряй това, нищо повече, и ще постигнеш желанията си, всичко което искаш...“). Тия вопли отекваха по най-невероятни и неудобни часове, особено когато Крис репетираше реплики.

– Може да си пуснеш телевизора – великодушно разреши Шарън на работодателката си при един от тия случаи. – На мен не ми пречи. Мога да пея при всякакъв шум.

Сега бе превключила на трансцендентална медитация.

– Шар, наистина ли си мислиш, тия глупости могат да ти помогнат?

– Умиротворяват ме – отвърна Шарън.

– Да бе – рече скептично Крис, после се завъртя и тръгна към вратата, мърморейки: *Нам мъохо ренге къо*.

– Продължавай така петнайсет-двайсет минути! – подвикна след нея Шарън. – Може да ти помогне!

Крис се спря и се зачуди дали да не възрази, но размисли. Качи се в спалнята на Ригън и веднага пристъпи към гардероба. Ригън стоеше по средата на стаята и зяпаше тавана.

– Какво има? – попита Крис докато ровеше из гардероба. Роклята беше бледосиня, памучна. Купи я миналата седмица и отлично помнеше, че виси в гардероба.

– Странни шумове – каза Ригън.

– Да, знам. Имаме си приятели.

Ригън погледна майка си.

– А?

– Катерици, скъпа, катерици на тавана.

Дъщеря ѝ беше гнуслива и не понасяше плъхове. Дори мишките я тревожеха.

Диренето на роклята завърши безрезултатно.

– Видя ли, мамо, няма я.

– Да, видях. Може Уили да я е прибрал при почистването.

– Изчезнала е.

– Добре де. Облечи морскосинята, тя ти отива.

Уилям

След като изгледаха една дневна прожекция на стар

П. Блати

филм с Шърли Темпъл, те прекосиха реката по Кий

Бридж и поеха към ресторант „Хот Шоп“ в Рослин, където Крис си поръча салата, а Ригън супа, четири хлебчета, пържено пиле, ягодов шейк и боровинков пай с шоколадов сладолед. Къде го побира всичко това? В китките си ли? Детето беше крехко като напразна надежда.

Крис си запали цигара с кафето и погледна през прозореца вдясно към кулите на Джорджтаунския университет, после сведе замислен поглед към измамно спокойните води на Потомак, прикриващи опасно бързите и мощни течения под повърхността. Тя се настани по-удобно на стола. В меката светлина на гаснещия ден привидното мъртвешко спокойствие на реката изведнъж ѝ се стори заредено с коварство.

И изчакване.

– Вечерята беше чудесна, мамо.

Крис се обърна към щастливата усмивка на Ригън и както често се случваше, неволно ахна от неканената болка да види образа на Хауърд в лицето на дъщеря си. Сигурно зависеше от осветлението. Тя бързо измести поглед към чинията на Ригън.

– Няма ли да си доядеш пая?

Ригън наведе очи.

– Мамо, ядох бонбони преди да излезем.

Крис загаси цигарата и се усмихна.

– Тогава да се прибираме, Ригс.

Прибраха се преди седем. Уили и Карл вече се бяха завърнали. Ригън веднага изтича към детската стая в мазето, за да довърши птицата на майка си. Крис мина в кухнята да прегледа сценария. Завари Уили да вари кафе в стария кафеник без капак. Изглеждаше раздразнена и недоволна.

– Здравсти, Уили, как мина денят? Добро ли си прекарахте?

– Не питайте. – Уили добави щипка сол и малко яйчена черупка към кипналото съдържание на кафеника. После разказа, че отишли на кино. Тя искала да гледат „Бийтълс“, но Карл предпочел някакъв филм за Моцарт. – Ужас! – едно добави тя и врътна ключа на печката. – Ама че глупак!

– Съчувствам ти. – Крис стисна папката под мишница. – А, Уили, да си виждала роклята, дето я купих на Ригън миналата седмица? Синя, памучна.